

КООПЕРАТИВНА ІДЕЯ В РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

І. О. Іртищева, д. е. н., доцент

Є. О. Бойко, к. е. н.

Національний університет кораблебудування, м. Миколаїв,

Т. В. Стройко, к. е. н., доцент

Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено сучасний стан органічного виробництва в агропродовольчій сфері. Визначено основні напрями розвитку органічного виробництва. Обґрунтовано напрями розвитку кооперації як пропульсивної сили для формування та розвитку системи виробництва органічної продукції в вітчизняній агропродовольчій сфері.

Постановка проблеми. Важливою складовою державної аграрної політики повинно стати здійснення заходів з підтримки формування та розвитку інфраструктури органічного виробництва в Україні. Крім безпосередніх товаровиробників, основою її повинні стати об'єкти інфраструктури збуту, інформаційна та маркетингова мережа, державна система моніторингу та сертифікації. Питання виробництва безпечних та якісних продуктів харчування є нині актуальним, адже це пов'язано не лише із завданням значної шкоди здоров'ю людей, але й природному середовищу. У сучасних умовах якість продукції, виробленої аграрним сектором, стає одним із основних факторів його конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. В Україні є всі передумови для формування та ефективного функціонування системи підприємств органічного

сектора. В даний час у багатьох європейських країнах попит на органічну продукцію перевищує пропозицію. Ця ситуація є вигідною для України, щоб зайняти та закріпити свої позиції експортера органічної продукції в країнах ЄС. Розвиток кооперації є важливою умовою системного формування та розвитку структури органічного виробництва в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи й узагальнення практичного досвіду розвитку органічного агробізнесу знайшли своє відображення в працях вітчизняних науковців: В. Артиша, Н. Берlach, О. Варченко, А. Дуб, Т. Дудар, Н. Зіновчук, М. Кобець, О. Корчинської, Ю. Манько, І. Педак, О. Рудницької, Т. Суса, В. Харченко, Г. Чорного, М. Шикуди, О. Шубравської та ін. У цих роботах висвітлено питання ефективності екологічного виробництва, організаційно-економічні передумови формування ринку органічної продукції, впливу екологічних факторів на виробництво якісної продукції, розвиток консультативної та освітньої системи в процесі становлення органічного сільського господарства.

Проблемами розвитку кооперації в агропродовольчій сфері приділяється значна увага в дослідженнях таких вчених: В. Зіновчука, Ф. Горбонос, О. Крисального, М. Маліка, В. Мельника, Л. Молдован, П. Саблука, О. Онищенко, О. Чайнова, В. Юрчишина. Проте залишаються недостатньо висвітленими питання розвитку кооперації саме в контексті розвитку органічного сектора агробізнесу, перспективи виходу українськими виробниками органічної продукції на європейський ринок.

Метою нашого дослідження стало обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку кооперації в органічному секторі агробізнесу України.

Виклад основного матеріалу. Розвиток економічного середовища в агропродовольчій сфері характеризується різноманітністю форм ведення агробізнесу, у т. ч. такої організаційно-правової форми, як кооперативи. Зупиняючись на визначенні поняття «кооператив», слід згадати досвід Європейського Союзу. Так, заслуговує на увагу визначення кооперативу, що міститься у Регламенті Ради (ЄС) № 1435/2003 від 22.07.2003 р. про статут Європейського кооперативного товариства [1], відповідно до якого кооперативи є переважно групами фізичних або юридичних осіб з особливими принципами функціонування, що відрізняє їх від інших економічних суб'єктів. Це, передусім, принципи демократичної структури та контролю, розподілу прибутку за фінансовий рік на справедливій основі. Сільськогосподарська кооперація може

розглядатися як форма взаємодії незалежних товаровиробників, які добровільно об'єднують свої зусилля і ресурси для задоволення індивідуальних економічних інтересів в конкретному середовищі шляхом створення підприємств особливого типу – сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, який повинен мати статус неприбуткової організації, що відповідає міжнародним принципам.

У сучасному світі кооперативний рух активно впливає на економічні, соціальні і політичні процеси громадського розвитку. У світі налічується більше 600 млн. кооперативів. Більшість з них об'єднані до Міжнародного кооперативного альянсу, до складу якого входить 170 національних союзів із понад 70 держав. В країнах з розвинутою ринковою економікою фермерські кооперативи відіграють вирішальну роль у системі взаємозв'язків аграрної сфери з іншими суміжними галузями виробництва. Практично стовідсоткова участь фермерів в кооперативах характерна для країн Північної Європи, Нідерландів, Ірландії, Японії.

У скандинавських країнах на кооперативи припадає до 85 % усього об'єму збуту сільськогосподарської продукції і до 55-60 % загальних обсягів постачання фермерам засобів виробництва. Підприємства, що належать кооперативам виробляють до половини усієї продукції харчової промисловості, їм належать майже всі підприємства молочної та значна частина м'ясної промисловості.

Ефективність кооперативної діяльності в економіці зарубіжних країн обумовлена, передусім, основними принципами їх організації, а саме: добровільністю і рівноправ'ям партнерів, демократизмом в управлінні, правом розпоряджатися отриманими прибутками, господарською самостійністю. Кооператив організовується на власні засоби засновників і банківські кредити, а подальша діяльність здійснюється на принципах господарського розрахунку, самоокупності та самофінансування. Крім того, світовий досвід доводить, що саме кооперативні формування відіграють вирішальну роль у просуванні та реалізації молочної, м'ясної, овочевої продукції.

В розвинених країнах найбільш активне поширення набули кооперативи, що діють в сфері реалізації продукції. В різних країнах кооперативні структури мають різну питому вагу в агробізнесі, але однозначно, це потужна економічна сила, спрямована на розвиток агропродовольчої сфери.

Кооперація та інтеграція в аграрному секторі економіки створюють перевагу таких форм господарювання перед іншими за рахунок: акумуляції трудових, фінансових та інших ресурсів;

скорочення часу виробничого процесу; економії на масштабі; синергетичний ефект; можливість доступу до нових знань (технологія, техніка, організація виробництва, управління, маркетинг тощо); більш широкого розповсюдження знань та інформації; оптимізації інформаційних потоків; більших можливості для соціального розвитку регіону; створення нових робочих місць; збільшення надходжень до місцевого бюджету; створення кращих умов для поєднання особистої зацікавленості їх членів з інтересами всіх учасників процесу виробництва; захисту членів об'єднання від монополістичних проявів постачальників, збутових, банківських та інших структур [4].

У контексті розвитку органічного виробництва в Україні активну позицію можна відводити і виробничій, і обслуговуючій кооперації. Особливості функціонування підприємств органічного виробництва зумовлюють саме розвиток кооперативних структур [5].

Компанією «Данон» за підтримки Міжнародної благодійної організації «Добробут громад» (благодійний фонд із США, що бореться з бідністю, партнер із впровадження проекту) розроблена довгострокова програма створення молочної кооперації в Україні. На цей проект лише за 2010–2011 рр. інвестовано 1 млн євро. За ці кошти переобладнано молокоприймальні пункти, встановлено охолоджуюче обладнання, надані сучасні доїльні апарати для власників трьох і більше корів. Членство у кооперативі дає власникам молочної худоби можливість отримувати ветеринарні послуги, комбікорми, обладнання для заготівлі сіна, послуги зі штучного запліднення. Існує навіть система мікrokредитування для створення сімейних ферм на 5–10 і більше корів [11]. Також на Дніпропетровщині наприкінці 2011 р. розпочато реалізацію спільного партнерського проекту із створення першої в Україні кооперативної учбової ферми.

Висновки. Розвиток інфраструктури виробництва та реалізації органічної продукції агропродовольчої сфери гарантує надійне ресурсне забезпечення виробництва і реалізації продукції та продовольства найвищої якості. Кооперація як основа формування ринку органічної продукції сприятиме забезпеченню ефективного виробництва та усуненню суперечності між безпосереднім виробництвом, переробкою, харчовою промисловістю, торгівлею і споживачами. Ринкова інфраструктура аграрного сектора Південного регіону України знаходиться на етапі становлення. Необхідно на законодавчому рівні сприяти збільшенню кількості товаровиробників органічної продукції на кооперативних засадах, що дозволить

розвиватись даному напряму в інтересах сільськогосподарських товаровиробників та розвитку сільських громад.

Список використаних джерел

1. Регламенті Ради (ЄС) про статут Європейського кооперативного товариства (ЄКТ) від 22.07.2003 р. № 1435/2003 // Офіційний вісник Європейського Союзу L 27 від 18.08.2003 р.
2. Боробов В. Н., Кооперация – эффективное средство восстановления межхозяйственных связей в АПК./ В. Н. Боробов., С. А. Боробова // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rgazu.ru/db/vestnic/2008%282%29/economica/17.htm>
3. Цимбал В. О. Государственное регулирование налоговых отношений сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов / В. О. Цимбал // Агроогляд. - [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lol.org.ua/rus/fruits/showart.php?id=14304>
4. Скопенко Н. С. Сучасні тенденції кооперації та інтеграції в АПК / Н. С. Скопенко // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: nbuv.gov.ua>.../2010_25/skopenko.pdf
5. Положення ЄС № 834/2007 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/>
6. Білявський І. Основи екології [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.readbookz.com/book/212/8073.html>
7. Зіновчук Н. В. Деякі аспекти державного регулювання виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції в Україні / Н. В. Зіновчук // Науковий вісник НАУ. – 2002. – № 2. – С. 51–56.
8. Рудницька О. В. Визначення цільового споживача органічної продукції в Україні за допомогою інструментів сегментації / О. В. Рудницька // Агроінком. – 2006. – № 7–8. – С. 17–20.
9. Царенко О. М. Екологізація виробництва як основа продовольчої безпеки України / О. М. Царенко, П. В. Тархов, В. П. Щербань // Економіка АПК. – 2001. – № 5. – С. 15–20.
10. Исследование трендов: Готовы ли украинцы покупать экологически чистые товары? [Электронный источник].- Доступен с: <http://www.appletonmayer.com/data/research/2010/0912/>.
11. Маркова С. Кооперативи по-данонівськи / С. Маркова// Сільські новини. – № 9 (885). – 2011. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://silskinovyny.com/apk-sogodni/item/707-kooperativi-po-danonivski.html>
12. Молочные фермы на кисельных берегах. Пресс-служба Областного совета / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://dnepr.on-nash.dp.ua/novosti-1/cooperativdanon>